

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ПІВДЕННИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Одеса, 31 жовтня 2025 року)

*Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
(наказ № 3110-44 від 02.10.2025 р.)*

Відповідальний редактор – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян Мінас Рамзесович**

Заступник відповідального редактора – завідувач кафедри Філософії права Юридичного факультету Близькосхідного університету (Кіпр), член-кореспондент Міжнародної академії порівняльного права **Дамірлі Мехман Алишах огли**

Заступник відповідального редактора – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» **Бехруз Хашматулла Набієвич**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Войтович Павло Петрович – PhD в галузі права, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23.
Тел. +38(048)719 8685.

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячується Міжнародному дню прав людини, який відзначається міжнародною спільнотою 10 грудня. **31 жовтня 2025 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2025. 219 с.**

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

Ключові слова: права людини, миротворчі місії, міжнародне гуманітарне право, міжнародне право прав людини, миротворчі операції, збройні конфлікти.

Key words: human rights, peacekeeping missions, international humanitarian law, international human rights law, peacekeeping operations, armed conflict.

Науковий керівник: докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Ківалова Т. С.

Бугаєць Альона Сергіївна

*асистентка кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Дослідження розвитку права інтелектуальної власності демонструє, що його міжнародно-правове регулювання поступово перетворилося з інструменту гармонізації законодавств на інструмент домінування технічно розвинутих держав та обмеження доступу до певних благ. Як слушно підкреслює професорка Н.В. Бочарова, менш розвинені країни розчаровані швидко зростаючими захистами, які перешкоджають доступу до основних ліків, знань, інформаційних і комунікаційних технологій та інших ключових ресурсів розвитку, які захищені правом інтелектуальної власності [1, с. 158]. Тут ми дозволимо собі посплатися також на позицію В.В. Туряниці, яка підкреслює значущість «невагомої економіки ідей, знань та інформації» [2, с. 348], що відіграє все більшу роль в глобальному розвитку.

Проблематичним виглядає те, що розробка нових двосторонніх, багатосторонніх і регіональних торговельних угод поза межами багатостороннього процесу погрожує політичному простору, який зберегли менш розвинені країни, незважаючи на їх членство в низці міжнародних договорів. На мікрорівні правовласники прагнуть зупинити широке несанкціоноване використання своїх активів інтелектуальної власності у відносно слабо врегульованому кіберпросторі та захистити їх від протиправного використання країнами, що розвиваються. Справу ускладнює швидкий розвиток цифрових технологій і поява Інтернету, нових бізнес-моделей і механізмів відкритого доступу, які порушили динаміку існуючих галузей інтелектуальної власності, визначених договорами, сформованими в XIX та XX століттях [3, с. 7]. Така зміна, у свою чергу, призвела до формування нових, іноді несподіваних аспектів захисту права інтелектуальної власності, що повинні бути враховані на сучасному етапі.

Наріжними каменями міжнародної системи інтелектуальної власності є Паризька конвенція про охорону промислової власності [4] та Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів [5]. Ці конвенції були створені у 1880-х роках у той час, коли європейські країни шукали способи встановлення міжнародного порядку, аби, так би мовити, «вирівняти» різні режими захисту інтелектуальної власності, які існували в правових системах окремих держав. Хоча деякі країни віддавали перевагу більшій гармонізації або навіть універсальним стандартам, інші відмовились від цього і віддали

перевагу збереженню значної кількості суверенних повноважень у зазначених конвенціях [6, с. 5].

Зрештою, міжнародно-правова система регулювання інтелектуальної власності стала результатом компромісу, що розпочався з визначення мінімальних стандартів. Ці стандарти поступово посилювалися шляхом перегляду, який проводився приблизно кожні два десятиліття. Незважаючи на ці численні перегляди, країни все ще зберігали високий ступінь автономії та значний політичний простір для впровадження законів і політики інтелектуальної власності. Наприклад, вони могли визначити, скільки додаткового захисту вони хочуть запропонувати понад наявні мінімальні стандарти.

Система, що заснована на Паризькій та Бернській конвенціях, докорінно змінилася в середині 1990-х років із появою Угоди TRIPS [7]. Вимагаючи високих мінімальних стандартів для захисту інтелектуальної власності та правозастосування, а також поєднавши інтелектуальну власність із торгівлею, Угода започаткувала нову еру, у якій ключові види діяльності в управлінні інтелектуальною власністю повільно переходять від ВОІВ до новоствореної СОТ. Будучи правонаступницею Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (далі - ГАТТ), СОТ займає центральне місце в розробці правових норм про інтелектуальну власність. Крім того, поява механізму врегулювання спорів СОТ привернула увагу багатьох розвинутих країн, в яких захист інтелектуальної власності був розвинутим. Зокрема, це призвело до використання механізмів СОТ для розгляду спорів щодо інтелектуальної власності на речі, які мають значну ринкову цінність, такі як патенти на фармацевтичну продукцію, географічні визначення, права на торговельні марки [8] тощо. Спочатку цим механізмом активно користувалися розвинуті країни, проте в останні роки спостерігається певний інтерес країн, що розвиваються, до таких проваджень [9, с. 1].

Діяльність СОТ та його системи вирішення спорів в галузі інтелектуальної власності мали помітний позитивний вплив на ВОІВ – організацію, правове регулювання та підходи якої наприкінці ХХ століття, очевидно, застаріли. Так, ВОІВ змогла запропонувати укладення Договору про авторське право [10], що суттєво оновив положення Бернської конвенції, та Договір про виконання і фонограми [11]. ВОІВ змогла знайти для себе нові ніші, наприклад, вирішення спорів щодо доменних імен [12], і це повернуло організацію на перший план в діяльності щодо права інтелектуальної власності, дозволивши їй запроваджувати власну політику в захисті прав правовласників та рекомендаціях щодо захисту добре відомих та розміщених в мережі Інтернет знаків, а також щодо арбітражу та підвищення глобальної обізнаності про права інтелектуальної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бочарова Н.В. Роль двосторонніх торговельних угод у забезпеченні прав інтелектуальної власності. *Альманах міжнародного права*. 2020. Вип. 23. С. 151-159.
2. Туряниця В.В., Лета А.В. Право інтелектуальної власності як аспект сучасної глобалізації. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: ПРАВО*. 2024. Вип. 85. Ч. 4. С. 346-350.
3. Федорова Н.Є., Бочаров М.Г. Захист інтелектуальної власності в умовах інформатизації суспільства. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Т. 31(70). № 3. С. 7-11.
4. Паризька конвенція про охорону промислової власності, 1883. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text.

5. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів, Паризький Акт від 24 липня 1971 року змінений 2 жовтня 1979 року 1886. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text.
6. Аблаєв Б.А. Еволюційні етапи розвитку міжнародно-правового співробітництва у сфері захисту авторських прав. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова. Серія 18. Право*. 2024. Вип. 41. С. 3-11.
7. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, 1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text.
8. EC - Trademarks and Geographical Indications, Australia v. European Communities, Report of the Panel & Addenda, WT/DS290/R; WT/DS290/R/Add.1; WT/DS290/R/Add.2; WT/DS290/R/Add.3. WTO Panel, March 15, 2005. URL: https://www.worldcourts.com/wto/eng/decisions/2005.03.15_European_Communities_1.htm.
9. Peter K.Y. The Global Intellectual Property Order and its Undetermined Future. *WIPO Journal*. 2009. No 1. P. 1-15.
10. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року та положення Бернської конвенції (1971 р.), на які містяться посилання у Договорі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770#Text.
11. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_769#Text.
12. Послуги BOIB з вирішення спорів щодо доменних імен. 2025. URL: <https://www.wipo.int/amc/uk/domains/cctld/ua/>.

Ключові слова: міжнародне право, право інтелектуальної власності, авторське право, СОТ, BOIB, міжнародний договір.

Key words: international law, intellectual property law, author's rights, WTO, WIPO, international agreement.

Секція № 9

Міжнародні універсальні механізми захисту прав людини

КАНЄНБЕРГ-САНДУЛ О.К.

Особливості міжнародно-правового регулювання статусу українських біженців в Європейському Союзі.....183

ФАСІЙ А.В.

Міжнародно-правові засади розроблення стратегій психічного здоров'я у післявоєнний період.....185

ЧЕРНЯВСЬКИЙ М.В.

Миротворчі операції ООН і забезпечення норм міжнародного гуманітарного права та прав людини у період збройних конфліктів.....188

БУГАЄЦЬ А.С.

Сучасні тенденції міжнародно-правового регулювання інтелектуальної власності.....191

Секція № 10

Захист прав людини в інформаційній сфері: сучасні виклики

ДРАКОХРУСТ Т.В., КРАВЕЦЬ А.А.

Перспективи розвитку біометричних технологій у сфері міграції (EES): виклики для права та суспільства.....194

ДРАКОХРУСТ Т.В., ПЕТРЕНКО В.А.

Вплив EES на свободу пересування осіб у Європейському Союзі.....196

ВИШНЯКОВА А.О., ДИМОВ К.Б.

Особливості доказування злочинів, які пов'язані із пропагандою.....197

ГРАБИНСЬКИЙ М.І.

Цифрові права людини: еволюція, виклики та перспективи правового регулювання....201

ГРУШКО М.В.

Кіберпростір як нова сфера збройного протистояння: міжнародно-правові виклики....204

ВОЙТОВИЧ П.П.

Право на правду та інформаційні права людини: постановка проблеми.....206

БОНДАРЬ О.В.

Адміністративні процедури доступу до публічної інформації як елемент належного врядування.....208

ОМЕЛЬЧЕНКО І.І.

Співвідношення принципу пропорційності з принципами міжнародного гуманітарного права.....211